

Handläggare
Nina Ohlsson Bolin**Till**
Överförmyndarnämnden

Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2024-2029

Remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Som svar på remissen hänvisar överförmyndarnämnden till förvaltningens tjänsteutlåtande.

Nämnden ställer sig därmed positiv till det reviderade programmet men vill särskilt lyfta fram vikten av att uppföljningen av funktionshinderfrågor görs ur ett helhetsperspektiv, att stadsledningskontoret tar ett ansvar för att underlätta samverkan och ge stöd åt verksamheter med mindre resurser samt att staden måste synliggöra samt kommunicera de yttre ramar som den kommunala verksamheten har att förhålla sig till.

Håkan Andersson
Förvaltningschef

Sammanfattning

Stadens program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2018-2023 har reviderats och kommunstyrelsen har remitterat ett programförslag för åren 2024-2029. Programmet innehåller nio fokusområden som tar sikte på att förverkliga stadens vision och mål om att Stockholm ska vara en stad tillgänglig för alla. Utifrån ett funktionshinderperspektiv ska stadens nämnder och bolagsstyrelser precisera i sina verksamhetsprogram hur de kommer att arbeta med de olika fokusområdena samt hur arbetet ska följas upp. Alla verksamheter har också ett ansvar för att det finns tillräcklig kunskap i organisationen om programmet.

Nämnden ställer sig positiv till det reviderade programmet men vill lyfta fram några aspekter av både programmet och funktionshin-

dersarbetet i sin helhet, som nämnden tycker är extra viktiga att belysa. Den första aspekten är att nämnden vill belysa risken med att för stort fokus läggs på de parametrar som identifierats i programmet och tillhörande tillämpningsanvisningar. Det är viktigt att uppföljningen av funktionshindersarbetet ser till helheten. En för snäv och riktad uppföljning kan leda till en missvisande bild av en nämnd eller bolags arbete med funktionshinderfrågor. Den andra aspekten är att nämnden vill lyfta fram vikten av att stadsledningskontoret tar ett fortsatt ansvar för att driva dessa frågor framåt samt underlätta samverkan inom staden. Gemensamma lösningar borde eftersträvas där detta är möjligt och utbildning och information borde tillhandahållas från central nivå. Som tredje aspekt vill nämnden belysa att det är viktigt att synliggöra vilka yttre ramar som enskilda nämnder och bolag har att förhålla sig till och vilka åtgärder som överhuvudtaget är möjligt för enskilda verksamheter att vidta. Detta är viktigt både i den interna uppföljningen inom staden samt i kommunikering med externa parter. Avslutningsvis vill nämnden lyfta fram att det behöver finnas en förståelse för att olika nämnder och bolag har olika förutsättningar beroende på antal medarbetare, tid och budget samt att förväntningar som är helt rimliga för vissa verksamheter kan vara helt orimliga för andra verksamheter. För att dessa verksamheters funktionshindersarbete inte ska bli lidande och stadens lägsta nivå för låg behöver dessa verksamheter ges extra stöd från centralt håll.

Ärendet

Kommunstyrelsen har reviderat stadens program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2018-2023. Programförslaget bifogas (*bilaga 1*) liksom stadsledningskontorets tjänsteutlåtande (*bilaga 2*). Det reviderade programmet har i stort behållit sin nuvarande struktur och innehåll. Områden som dock har lyfts fram tydligare i denna revidering är bland annat barnperspektivet, hur programmet bidrar till stadens arbete med agenda 2030 samt den särskilda utsattheten för våld och diskriminering. Rätten till en fungerande bostad har också brutits ut och blivit ett eget fokusområde i det nya programmet. Det nya programmet innehåller därmed nio fokusområden mot det tidigare programmets åtta.

Programmet är i stort uppdelat i fyra olika delar där första delen beskriver utgångspunkter för programmet och olika utmaningar som finns när det gäller rätten för personer med funktionsnedsättning att delta i samhällslivet på jämlika villkor utan diskriminering. Den andra delen beskriver vad ett funktionshinderperspektiv är och hur stadens nämnder och bolagsstyrelser ska använda det i arbetet med programmet. Den tredje delen pekar ut fokusområden som är prioriterade för staden att arbeta med. Den fjärde delen beskriver ansvar

för genomförande och hur uppföljning ska göras samt olika arbets-sätt och verktyg som har visat sig vara användbara i funktionshin-derspolitiskt arbete.

Programmet ska användas av stadens nämnder och bolagsstyrelser i arbetet med att identifiera, förebygga och undanröja de hinder för delaktighet som bristande tillgänglighet och ojämlika levnadsvillkor medför för personer med funktionsnedsättning. De nio fokusområ-dena tar sikte på att förverkliga stadens vision och mål om att Stockholm ska vara en stad tillgänglig för alla.

De nio fokusområdena är:

1. Rätten till utbildning och få det stöd som behövs för att nå kunskapsmålen.
2. Rätten till arbete och försörjning.
3. Rätten att kunna ta del av den fysiska miljön och garanteras säkerhet i kris.
4. Rätten till en fungerande bostad.
5. Rätten till information och kommunikation samt tillgång till ny teknik.
6. Rätten till bästa möjliga hälsa.
7. Rätten till individuellt stöd.
8. Rätten till kultur och fritid.
9. Rätten att delta i demokratin.

Nämnder och bolagsstyrelser har ett identifierat ansvar för olika fo-kusmål beroende på fokusmålets relevans med hänsyn till den egna verksamheten. De fokusområden som Överförmyndarnämnden har ett identifierat ansvar för är fokusområde 2,3,5,6 och 9. Nämnder och bolagsstyrelser ansvarar för att genomföra och förverkliga pro-grammet. Detta görs inom ramen för ordinarie planering och upp-följning. Det innebär konkret att nämnder och bolagsstyrelser har ett ansvar för att:

- i verksamhetsplanerna precisera hur de kommer att arbeta med och följa upp programmets fokusområden. Här avses de fokusområden som den egna nämnden eller bolagsstyrel-sen har ett identifierat ansvar för enligt programmet.
- systematiskt planera, utföra, följa upp, analysera och åtgärda brister som identifieras så att valda indikatorer och aktiviteter leder till verksamhetsutveckling.
- ta fram och följa upp aktiviteter och indikatorer i samråd med sina respektive råd för funktionshinderfrågor.
- säkerställa att det finns tillräcklig kunskap i organisationen för arbetet med programmet.
- beakta funktionshinderperspektivet i kontakt med andra ak-törer så som vid samverkan med andra myndigheter eller som krav vid offentlig upphandling och bidragsgivning.

Vid verksamhetsplaneringen kommer nämnder och bolag få hjälp av tillämpningsanvisningar som kommunstyrelsen ansvarar för att ta fram. Tillämpningsanvisningarna ska ge förslag till indikatorer och aktiviteter samt instruktioner på hur dessa kopplas till stadens system för integrerad ledning och styrning (ILS). Tillämpningsanvisningarna genomgår just nu revidering och finns ännu inte att tillgå i omarbetad version.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av stadsledningskontorets välfärdsavdelning där arbetet har letts av Funktionshindersombudsmannen. Synpunkter har inhämtats från stadens funktionshindersråd, Myndigheten för delaktighet (MFD), stadens nätverk inom fysisk tillgänglighet samt från kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor.

Kommunstyrelsen har remitterat förslag till program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2024-2029 till samtliga stadens nämnder, Stockholms stadshus AB samt till ett stort antal funktionshindersråd och funktionshindersorganisationer för yttrande senast den 12 december 2023.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Överförmyndarnämnden är positiv till att det utformas styrdokument och tillämpningsanvisningar för arbetet med funktionshinderfrågor inom staden. Det ger vägledning och verktyg till stadens nämnder och bolagsstyrelser för att arbeta med funktionshinderfrågor på ett strukturerat och enhetligt sätt. Det är viktigt att dessa frågor prioriteras och att det råder samsyn inom staden kring frågornas innebörd. Nämnden vill dock särskilt lyfta fram några aspekter av både programmet och funktionshindersarbetet i sin helhet, som nämnden tycker är extra viktiga att belysa. Dessa redogörs för här nedan.

Uppföljningen av funktionshindersarbetet måste se till hela verksamheten. Överförmyndarnämnden tycker att stadens ambitioner med att utforma ett konkret och tydligt system för hur arbetet med funktionshinderfrågor ska planeras och följas upp är mycket positivt. Både programmet i sig samt framtida tillämpningsanvisningar är ett bra stöd för stadens nämnder och bolag och hjälper till att bryta ned och konkretisa hur dessa frågor kan angripas och formuleras. Nämnden vill dock belysa risken med att för stort fokus läggs på de parametrar som identifierats i programmet och tillämpningsanvisningarna. Med detta menas de specifika fokusområdena, det utpekade ansvaret för fokusområdena samt förslag på aktiviteter och indikatorer inom dessa fokusområden. Det är viktigt att både den interna samt centrala uppföljningen av funktionshindersarbetet ser till helheten. Risken är att uppföljningen avseende nämnder och

bolags funktionshindersarbete annars blir för stelbent. En för snäv och riktad uppföljning kan leda till en missvisande bild av en nämnds eller bolags arbete med funktionshinderfrågor. Överförmyndarnämnden har endast ett utpekat ansvar för fem av de nio fokusområdena men är berörd av funktionshinderfrågor genomgående i sin verksamhet. Nämnden ansvarar för att rekrytera samt utöva tillsyn över ställföreträdare. De flesta som har ställföreträdare har det på grund av någon form av kognitiv funktionsnedsättning. En ställföreträdarens roll är att företräda den som på grund av sina funktionsnedsättningar saknar förmåga att företräda sig själv. En ställföreträdare bevakar personens rätt, förvaltar dess egendom och sörjer för dess person utifrån omfattningen på sitt förordnande. Att säkerställa en persons rättigheter och delaktighet i samhället trots personens funktionsnedsättningar är således själva kärnan i en ställföreträdarens uppdrag. Överförmyndarnämnden utövar tillsynen över att det uppdraget utförs på ett korrekt, tillfredställande och lämpligt sätt. Ett funktionshinderperspektiv genomsyrar på sätt, direkt som indirekt, hela nämndens verksamhet. För att följa upp och utvärdera nämndens arbete med funktionshinderfrågor är det därför viktigt att se till helheten för att ge en rättvisande bild, inte bara till vissa specifika fokusområden, aktiviteter eller indikatorer.

Stadsledningskontoret måste ta ett ansvar för att driva arbetet framåt och underlätta samverkan inom staden. Nämnden ser mycket positivt på att det finns ett gemensamt styrdokument inom staden som hjälper staden att samverka kring arbetet med funktionshinderfrågor. Det är viktigt att dessa frågor har en likvärdig hantering och prioritering inom staden. Först när alla stadens verksamheter och bolag håller en hög funktionshindersanpassad standard kommer individerna uppleva staden som en medveten och anpassad stad. Staden behöver därför gemensamt arbeta med att den lägsta nivån ska vara hög. I det arbetet är samverkan mycket viktig. Nämnden tycker därför att det är viktigt att stadsledningskontoret, vid sidan av programmet, fortsätter informera och belysa om dessa frågor samt underlättar för stadens verksamheter på olika sätt. Gemensamma lösningar borde eftersträvas där detta är möjligt. Utbildning, information och verktyg för samverkan borde tillhandahållas från central nivå. Här bör även samverkan utanför staden med relevanta förbund och intresseorganisationer underlättas. Ett mycket viktigt ben i arbetet med funktionshinderfrågor är samverkan med de personer som är berörda av detta arbete. En god samverkan hjälper staden att rikta arbetet till de områden där behovet är som störst, samt prioritera åtgärder som har störst nytta. En god samverkan hjälper också till att sprida information om staden och stadens förutsättningar att tillgodose de behov som finns vilket bidrar till en mer gemensam förståelse för vilka utmaningar som staden står inför i sitt funktionshindersarbete.

Staden måste synliggöra och kommunicera de begränsningar som olika verksamheter har att förhålla sig till. Vilka utmaningar som stadens olika verksamheter står inför i sitt funktionshindersarbete är även viktigt att belysa inom staden och uppföljningen av detta arbete. Även om viljan är stor har alla verksamheter yttre ramar för sin befogenhet som de behöver förhålla sig till. Överförmyndarnämnden kan exempelvis ha synpunkter på en ställföreträdarens utövande av sitt uppdrag men kan fortfarande bara vidta åtgärder som ryms inom ramen för lagstiftningen. Nämnden är en tillsynsmyndighet och inte en uppdragsgivare med möjlighet att detaljstyra hur en ställföreträdare utför sitt uppdrag. Stadens ambitioner i funktionshinderfrågor ska vara höga. Det är dock viktigt att belysa vilka yttre ramar som enskilda nämnder och bolag har att förhålla sig till och vilka åtgärder som överhuvudtaget är möjligt för enskilda verksamheter att vidta. Även här är samverkan inom staden viktig. I vissa situationer kanske en verksamhet inom staden kan ta vid funktionshinderarbetet där en annan inte längre har möjlighet. På så sätt får vi ett anpassat Stockholm där övergången mellan olika verksamheter upplevs som sömlöst.

Olika verksamheter har olika förutsättningar. Utöver att staden från central nivå behöver hjälpa till med samverkan och gemensamma lösningar inom staden behöver det även finnas möjlighet till stöd för nämnder och bolag med mindre resurser. Det behöver finnas en förståelse för att olika nämnder och bolag har olika förutsättningar beroende på antal medarbetare, tid och budget och att förväntningar som är helt rimliga för vissa verksamheter kan vara helt orimliga för andra verksamheter. För att dessa verksamheters funktionshindersarbete inte ska bli lidande och stadens lägsta nivå för låg behöver dessa verksamheter ges extra stöd från centralt håll. Det kan både vara i form av gemensamma lösningar som alla kan ta del av men också riktat stöd i form av information, utbildning och kontaktpersoner till mindre nämnder och bolag.

Bilagor

1. Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2024-2029.
2. Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande (dnr KS 2023/791)